

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Гуманітарний факультет
Кафедра міжнародних відносин та права**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
при підготовці до лекційних занять
з дисципліни
«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КРАЇН ЄВРОПИ»**

Одеса , 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний університет «Одеська політехніка»
Гуманітарний факультет
Кафедра міжнародних відносин та права

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
при підготовці до лекційних занять
з дисципліни
«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КРАЇН ЄВРОПИ»
для здобувачів вищої освіти спеціальності
291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії» денної форми навчання
IV курсу VII семестру

**Розглянуто та затверджено на засіданні
кафедри міжнародних відносин та права**

Протокол № 1 від «30» серпня 2021 р.

Одеса: ДУОП, 2021

Методичні вказівки до самостійної роботи при підготовці до лекційних занять з дисципліни «Зовнішня політика України» для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» денної форми навчання IV курсу VII семестру / Укл.: Моїсеєва Т. М. Одеса: ДУОП, 2021. 13 с.

ЗМІСТ

Загальні положення	4
Семестровий модуль 1	4
Змістовний модуль 1. Європейська інтеграція: історія та сучасність	4
Завдання на самостійну роботу відповідно до змістовного модулю 1	6
Змістовний модуль 2. Зовнішня політика Європейського Союзу	6
Завдання на самостійну роботу відповідно до змістовного модулю 2	7
Семестровий модуль 2	7
Змістовний модуль 3. Особливості зовнішньої політики країн Європи	7
Завдання на самостійну роботу відповідно до змістовного модулю 3	9
Рекомендована література	9

Загальні положення

Сучасна система міжнародних відносин є складною і багатогранною. Концептуальні підходи до розуміння сучасного етапу еволюції міжнародних відносин і зовнішньої політики були закладені в період руйнації біполярного світу епохи «холодної війни» і формування нових основ світового і міжнародного порядку.

Важливе значення у підготовці майбутніх фахівців, має навчальний курс «Зовнішня політика країн Європи», який є складовою частиною циклу дисциплін професійної підготовки обов'язкової частини навчального плану.

Мета дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти глибоких систематизованих знань про зовнішню політику європейських країн, закономірності та особливості євроінтеграційного процесу

Завдання навчальної дисципліни:

- засвоєння здобувачами вищої освіти основ формування зовнішньої політики країн Європи;
- формування у здобувачів вищої освіти комплексного уявлення про фактори впливу і головні напрямки зовнішньої політики європейських країн;
- висвітлення ключових вимірів сучасної зовнішньої політики держав Європи;
- визначення пріоритетів зовнішньої політики ЄС, його ролі для розвитку європейських країн та формування світового порядку а також процесу формування та реалізації єдиної зовнішньої та оборонної політики ЄС.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни «Зовнішня політика країн Європи» є комплекс самостійних робіт здобувача вищої освіти з метою більш глибокого оволодіння матеріалом у вільний від обов'язкових занять час.

Методичні вказівки містять перелік завдань, які здобувач вищої освіти має виконати, самостійно опрацювавши фахову вітчизняну та іноземну літературу, нормативно-правові акти міжнародного характеру тощо. Перелік завдань для самоперевірки знань здобувачем вищої освіти в зазначених методичних вказівках згруповано за відповідними змістовними модулями, вони є орієнтиром при проведенні контрольного опитування під час лекційного заняття.

З усіма питаннями, які виникають у здобувача вищої освіти під час вивчення дисципліни, в тому числі при самостійній роботі та підготовці до аудиторних занять, він може звернутися до викладача (лектора та/або викладача з практичних занять) відповідно до графіку його консультацій щотижня, а також безпосередньо на лекційних заняттях.

СЕМЕСТРОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ.

Лекція 1. Зародження та розвиток ідей і концепцій єдиної Європи. ([6, с. 4-9; 8, с. 5-8; 9, с. 112-123]).

1. Сутність та види інтеграції.
2. Зародження та еволюція ідеї європейської єдності.
3. Теорії європейської інтеграції.
4. Євроскептицизм.

Основні поняття: міжнародні відносини, Європейський Союз, інтеграція, теорії інтеграції, євроскептицизм.

Лекція 2. Передумови та основні етапи європейської інтеграції. ([2, с. 8-26; 3, с. 8-17; 6, с. 9-16; 8, с. 13-21; 10]).

1. Передумови європейської інтеграції. Європа після Другої світової війни – початок співпраці (1945-1954).
2. Період об'єднання і створення спільного ринку (1955-1989).
3. Подальше об'єднання. Єдиний валютний союз (1990 – сьогодні).

Основні поняття: європейська інтеграція «Сполучені Штати Європи», Роберт Шуман, Жан Моне, Європейська спільнота з вугілля та сталі, Європейське економічне співтовариство, Римський договір, Договір про створення Європейського Союзу (Маастрихтський), Амстердамський договір, Лісабонський договір.

Лекція 3. Розширення ЄС: процес, процедура, критерії. ([2, с. 26-56; 3, с. 19-21; 10]).

1. Чотири розширення ЄС у ХХ ст.
2. Три розширення ЄС у ХХІ ст.
3. Процедура та критерії вступу до ЄС.

Основні поняття: розширення ЄС, вето, принцип «двох швидкостей», Ніццький договір, Східна Європа, Програма PHARE, Програма SAPARD, Програма ISPR, стратегія «рівних можливостей», референдум, BREXIT, копенгагенські критерії.

Лекція 4. Європейська політика «сусідства» та «Східне партнерство» ([2, с. 281-317; 6, с. 21-27; 10; 22; 41; 44]).

1. Європейська політика «сусідства» (ЄПС): цілі, принципи, засоби реалізації.
2. Еволюція підходів літерів ЄС до формування ЄПС. Південний та східний напрямки Європейської політики сусідства.
3. Європейська політика «східного партнерства»: актуальність, передумови, цілі. Значення «тематичних платформ» в розвитку політики «східного партнерства».
4. Особливості проекту «Східне партнерство». Саміти «Східного партнерства».

Основні поняття: «Політика сусідства» (ЄПС), принципи ЄПС, «План дій», «Союз для Середземномор'я», «Східне партнерство», принцип «більше за більше», тематичні платформи, Саміт, Форум громадянського суспільства.

Лекція 5. Інституційна система Європейського союзу ([10; 13, с. 95-111; 14, с. 12-15]).

1. Загальна характеристика інституцій ЄС.
2. Основні інституції Європейського Союзу.
3. Допоміжні органи та агенції.

Основні поняття: інституції, функції, поліцентричність, Європейська Рада, Рада ЄС, Європейська Комісія, Європейський парламент, система голосування, судова система ЄС, банківська система ЄС, європейський Омбудсмен, допоміжні органи та агенції.

Лекція 6. Компетенція та спільні політики Європейського Союзу ([11; 14, с. 15-20; 15; 27]).

1. Компетенція ЄС: поняття, закріплення в установчих документах.
2. Види компетенцій ЄС.
3. Сутність та класифікація спільних політик ЄС.
4. Пріоритети розвитку ЄС згідно «Стратегії сталого розвитку ЄС «Європа 2020».

Основні поняття: компетенції, делегування повноважень, установчі документи, види компетенцій, спільні політики.

ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ ВІДПОВІДНО ДО ЗМІСТОВНОГО МОДУЛЮ 1

1. Розкрийте поняття «політична інтеграція».
2. Охарактеризуйте зародження та еволюцію ідеї європейської єдності.
3. Назвіть автора та сформулюйте сутність функціональної теорії європейської інтеграції.
4. Розкрийте головні тези Римських угод 1957 р.
5. Сформулюйте труднощі євробудівництва в період 1974-1984 рр.
6. Розкрийте процес створення Конституції ЄС.
7. Поясніть, чому Франція була негативно налаштована на вступ Великої Британії до ЄС.
8. Визначте, чому, на вашу думку, громадяни Норвегії, на референдумі, не підтримали вступ країни до ЄС.
9. Розкрийте зміст стратегії «рівних можливостей», яка використовувалася, під час розширення ЄС 2004 р.
10. Поясніть, в чому полягає суть Європейської політики сусідства (мета її розроблення, завдання, масштаб поширення тощо).
11. Охарактеризуйте чинники, які вплинули на створення проекту «Східне партнерство».
12. Охарактеризуйте напрями, за якими Європейський Союз проводить свою політику в межах проекту «Східного партнерства».
13. Назвіть основні інституції Європейського Союзу.
14. Назвіть функції Європарламенту.
15. Назвіть допоміжні органи Європейського Союзу та визначте їх повноваження.
16. Розкрийте поняття «компетенція Європейського Союзу»
17. Охарактеризуйте дію принципу надання повноважень в розмежуванні повноважень ЄС та держав-членів.
18. Сформулюйте класифікацію спільних політик ЄС.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Лекція 7. Правове регулювання зовнішніх зносин Європейського союзу. Міжнародна правосуб'єктність Євросоюзу ([3, с. 52-75; 8, с. 57-67; 9, с. 178-202; 48; 50; 53]).

1. Правова основа, цілі та напрями зовнішньої політики Європейського Союзу.
2. Європейський союз як суб'єкт міжнародних відносин.
3. Договірна практика Євросоюзу у сфері зовнішніх відносин.
4. Повноваження інституцій ЄС у реалізації спільної зовнішньої політики та політики безпеки.

Основні поняття: Маастрихтський договір, Амстердамський договір, Лісабонський договір, правосуб'єктність,

Лекція 8. Спільна політика безпеки та оборони ([3, с. 52-75; 8, с. 57-67; 9, с. 178-202; 28; 48; 52; 53]).

1. Спільна політика безпеки і оборони ЄС: передумови, основні етапи, цілі.
2. Реалізація цілей і принципів СЗППБ. Зовнішньополітичні пріоритети Європейського Союзу.
3. Сфера безпеки та оборони ЄС на сучасному етапі: проблеми, реформи.

Основні поняття: Спільна політика безпеки і оборони ЄС, зовнішньополітичні пріоритети, Західноєвропейський Союз, НАТО, «холодна війна», Сили цивільного

реагування, Європейська служба зовнішньої діяльності, Верховний представник ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки, «Берлін-Плюс», PESCO.

ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ ВІДПОВІДНО ДО ЗМІСТОВНОГО МОДУЛЮ 2

1. Назвіть чотири сфери, в яких, згідно документів ЄС, необхідна реалізація спільної безпекової політики.
2. Конкретизуйте, в яких випадках Рада ЄС ухвалює рішення щодо укладання угоди після схвалення з боку Європейського парламенту.
3. Поясніть, від яких умов залежить міжнародна правосуб'єктність Співтовариств та їх відносини з третіми країнами (які не пов'язані договорами) та міжнародними організаціями.
4. Розкрийте повноваження Високого Представника з питань спільної зовнішньої політики та політики безпеки.
5. Назвіть чинники, які зумовили розвиток інтеграції в області СПБО.
6. Проаналізуйте основні положення Європейської стратегії безпеки, прийнятої у 2003 р.
7. Розкрийте зміст Декларації ЄС-НАТО про спільну європейську політику у сфері безпеки і оборони «Берлін-Плюс».
8. Поясніть, які інституції ЄС наділені повноваженнями в реалізації цілей і принципів СЗППБ.

СЕМЕСТРОВИЙ МОДУЛЬ 2

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄВРОПИ

Лекція 9. Зовнішня політика Великої Британії ([1; 12; 18 с. 34-81; 20; 21; 29, 30, 31]).

1. Загальна характеристика зовнішньої політики Британії у постбіполярний період.
2. Європейський напрям зовнішньої політики Британії.
3. «Особливі відносини» Великої Британії зі США.
4. Пріоритети та виклики британської зовнішньої політики на сучасному етапі.

Оборонний пакт «AUKUS».

Основні поняття: Маргарет Тетчер, Джон Мейджор, Тоні Блер, Гордон Браун, Девід Кемерон, Тереза Мей, Борис Джонсон, європейський вектор, стратегія «третьої сили», «особливі відносини», Brexit, «AUKUS».

Лекція 10. Зовнішньополітичні пріоритети Франції ([1; 12; 17, с. 238-280; 18, с. 104-148; 39]).

1. Вектори зовнішньої політики Франції періоду Ф. Міттерана та Ж. Ширака.
2. Зовнішньополітичні пріоритети президентів Н. Саркозі та Ф. Олланда.
3. Особливості зовнішньополітичного курсу президента Франції Е. Макрона.

Основні поняття: Ф. Міттеран, Ж. Ширак, Н. Саркозі, Ф. Олланд, Е. Макрон, багатополарність, ФРН, Африканський регіон, глобалізація, «Союз для Середземномор'я», військова організація НАТО, Аахенський договір.

Лекція 11. Зовнішня політика ФРН ([1; 12; 17, с. 124-146; 18, с. 149-182; 25; 36; 51]).

1. Концептуальні засади зовнішньополітичної стратегії ФРН.
2. Роль Німеччини в інтеграційних процесах європейського союзу.
3. Відносини ФРН та США в контексті євроатлантичних відносин.

4. Міграційні проблеми в безпековій політиці ФРН.

Основні поняття: Гельмут Коль, Герхард Шредер, Ангела Меркель, східноєвропейська політика, миротворчі місії, балканська політика, азіатсько-тихоокеанський регіон, європейська політика, міграційні проблеми.

Лекція 12. Трансформації зовнішньої політики держав Центральної та Східної Європи ([4; 7, с. 120-203; 34; 37; 44]).

1. Країни центрально-східної Європи після закінчення «холодної війни». Вступ до НАТО.

2. Європейська інтеграція.

3. Глобалізація сучасної зовнішньої політики Вишеградської групи.

4. Оцінка стратегічного середовища на сучасному етапі.

Основні поняття: Центрально-Східна Європа, «холодна війна», інтеграція, глобалізація, північноатлантичне співробітництво, програма «Партнерство заради миру», Вишеградська група, саміт, «Східне партнерство».

Лекція 13. Формування зовнішньої політики країн Бенілюксу ([18, с. 224-258; 42]).

1. Зовнішньо-політична концепція держав Бельгії, Нідерландів та Люксембургу.

2. Участь країн в процесах європейської інтеграції.

3. Євроатлантизм і стратегія міжнародної безпеки.

Основні поняття: Бенілюкс, Бельгія, Нідерланди. Люксембург, комітет міністрів Бенілюксу, доктрина, європейська інтеграція, євроатлантизм, стратегія міжнародної безпеки, міжнародні організації, «політика розвитку», референдум, транскордонне співробітництво.

Лекція 14. Зовнішня політика балтійських та скандинавських держав ([7, с. 71-95; 18, с. 296-331; 23; 26; 32; 47]).

1. Західний вектор зовнішньої політики країн Балтії.

2. Інтеграція країн Балтії до євроатлантичних структур безпеки.

3. Взаємодія країн Скандинавії у сфері зовнішньої політики.

4. Оцінка стратегічного середовища держав Балтії та Скандинавії на сучасному етапі.

Основні поняття: Балтія, Скандинавія, вектор, інтеграція, саміт, НАТО, програма «Партнерство заради миру», «Трикутник трьох центрів сили».

Лекція 15. Пріоритети зовнішньої політики держав Південної Європи та Балканського півострова ([4; 7, с. 48-70, 95-105, 144-160; 178-189; 203-215; 18, с. 258-295; 35; 40; 49; 52]).

1. Відносини з країнами-членами ЄС, США та державами Середземноморського басейну.

2. Югославська криза та її міжнародні наслідки.

3. Конфліктний потенціал та особливості проблем безпеки Балканського регіону.

4. Оцінка стратегічного середовища держав Південної Європи та Балканського півострова на сучасному етапі.

Основні поняття: південна Європа, Балканський півострів, Середземноморський басейн, Югославська криза, Косово, відносини з ЄС та НАТО, плебісцит, Рада Безпеки ООН, Міжнародна Контактна група, конфліктний потенціал, проблеми безпеки

ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ ВІДПОВІДНО ДО ЗМІСТОВНОГО МОДУЛЮ 3

1. Поясніть сутність стратегії «третьої сили» в зовнішній політиці Великобританії.
2. Дайте оцінку впливу Брекзиту на процеси європейської інтеграції.
3. Охарактеризуйте «особливі відносини» Великої Британії із США.
4. Проаналізуйте особливості зовнішньої політики Франції в біполярну епоху.
5. Охарактеризуйте політику Н. Саркозі на середземноморському напрямку.
6. Охарактеризуйте європейську політику Франції.
7. Проаналізуйте принципи зовнішньої політики та політики безпеки уряду Г. Коля.
8. Охарактеризуйте принципи «політики розвитку» в зовнішньополітичній концепції Німеччини.
9. Визначте роль ФРН у врегулюванні міграційної кризи на європейському континенті.
10. Охарактеризуйте основні тенденції зовнішньої політики держав Центральної та Східної Європи на межі ХХ – ХХІ століть.
11. Проаналізуйте еволюцію відносин держав ЦСЄ та НАТО.
12. Охарактеризуйте склад учасників та завдання Вишеградської групи.
13. Визначте місце Бельгії у процесах євроінтеграції.
14. Проаналізуйте доктрину національної безпеки Нідерландів.
15. Охарактеризуйте діяльність Ж.-К. Юнкера на посту очільника Ради міністрів ЄС.
16. Охарактеризуйте етапи приєднання балтійських країн до ЄС.
17. Поясніть поняття «трикутник трьох центрів сили»
18. Охарактеризуйте сутність Проекту Північноєвропейського військового блоку.
19. Охарактеризуйте внесок НАТО, ЄС та США у вирішенні конфлікту на Балканах.
20. Назвіть чинники, які здійснюють вплив на формування нових засад італійської зовнішньої політики.
21. Проаналізуйте потенційні ризики та загрози національній безпеці Іспанії, задекларовані в Стратегії національної безпеки 2013 р.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Газін В. П., Копилов С. А. Г Новітня історія країн Європи та Америки (1945 – 2002 роки): Навч. посібник. К.: Либідь, 2004. 624 с. URL: https://pidru4niki.com/158407207400/istoriya/novitnya_istoriya_krayin_yevropi_ta_ameriki
2. Європейська інтеграція: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» / Кол. авт.; тза заг. ред. проф. І. А. Грицяка та Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 464 с. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Posibnyk.pdf>
3. Європейський проект та Україна: монографія / А. В. Єрмолаєв, Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова [та ін.]. К.: НІСД, 2012. 192 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-09/evrop-ea0b8.pdf>
4. Зовнішня політика країн Центральної та Східної Європи: Навчальний посібник для студентів / Кер. авт. колективу О.В. Крапівін. Донецьк, 2012. 274 с. URL: http://uchebnik-online.com/soderzhanie/ua_textbook_29.html
5. Зовнішня політика у постбіполярному світі (Аналіз. Проблеми. Прогнози): Монографія / Наукова редакція д.і.н., проф. С.С. Трояна. К., 2014. 189 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r733.pdf>
6. Кривцова В. М. Політика європейської інтеграції [Електронний ресурс]: конспект лекцій. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2018. 74 с. URL: https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1aGI4qkjm3Gh5wZfZrMVEUV2_raJfvNAJ

7. Кріль М. М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець ХХ — початок ХХІ ст.): навч. посіб. / М. М. Кріль. 3-тє вид., виправл. і доповн. К.: Знання, 2013. 278 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk806640.pdf>
8. Мальська М. П. Основи європейської інтеграції [текст] підручник. /М. П. Мальська, Н. В. Антонюк К.: «Центр учбової літератури», 2015. 320 с. URL: <https://my.zlibcdn2.com/book/3099196/509097>
9. Міжнародні відносини та зовнішня політика України: підручник / [Ю. В. Пунда, І. П. Козинець, В. С. Клименко та ін.]. К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 328 с. URL: <https://bit.ly/30voYQD>
10. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». URL: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/>
11. Муравйов В. І. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. І. Муравйова. К.: Ін Юре, 2015 Кн. третя: Право зовнішніх зносин Європейського союзу / В. І. Муравйов, М. М. Микієвич, І. Г. Білас та ін. К.: Ін Юре, 2015. 408 с. URL: https://pidru4niki.com/78713/pravo/yevropeyske_pravo_pravo_yevropeyskogo_soyuzu
12. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1945 р. – початок ХХІ ст.): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Баран З. А., Кипаренко Г. М., Козицький А. М., Мовчан С. П., Сіромський Р. Б., Шпагу льяк М. М.; за ред. М. М. Швагуляка. Львів, Київ: Тріада плюс, Алерта, 2011. 700 с, іл. URL: https://pidru4niki.com/1584072044096/istoriya/novitnya_istoriya_krayin_zahidnoyi_yevropi_ta_pivnichnoyi_ameriki
13. Пазізіна К. В., Уніят А. В. Світова та європейська інтеграція: навч. посібник. Тернопіль. 2013. 260 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19241/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.%20.pdf>
14. Політика європейської ітерації: конспект лекцій. / Укладачі А. Л. Помаза-Пономаренко, Т. О. Луценко. Х.: НУЦЗУ, 2016. 40 с. URL: <http://nnvc.nuczu.edu.ua/images/topmenu/kafedry/kafedra-publichnoho-administruvannia-u-sferi-tsyvilnoho-zakhystu/Lekcii/lk6.pdf>
15. Право Європейського Союзу: підручн. /за ред. О.К. Вишнякова. Одеса: Фенікс, 2013. 883 с. URL: <https://ru.ua1lib.org/book/3519480/2d82c2>
16. Прокопенко Л.Л. Інституційна система ЄС: навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М., Рудік. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с. URL: http://dridu.dp.ua/biblioteka/doc/Instytutsiyna_systema_ES.pdf
17. Рудько С. О. Зовнішня політика та політичні системи Французької Республіки та Федеративної Республіки Німеччини : підручник із курсу / С. О. Рудько. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. 298 с. URL: https://eprints.oa.edu.ua/6552/1/Rudko_pidruchnyk_web.pdf
18. Рудько С. О. Зовнішня політика країн Західної Європи в постбіполярний період: навчально-методичний посібник із курсу / С. О. Рудько. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 412 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Rudko_Serhii/Zovnishnia_polityka_krain_Zakhidnoi_Yevropy_v_postbipoliarnyi_period.pdf
19. Скічко І. А., Теміров Ю. Т. Пріоритети зовнішньої політики Франції за часів Е. Макрона //Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. Том 2 № 12 (2020). С. 124-129. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/9248>

Додаткова література

20. Aukus: UK, US and Australia launch pact to counter China // BBC News Services. URL: <https://www.bbc.com/news/world-58564837>

21. The United Kingdom and the United States are stepping up security cooperation on new threats. // GOV.UK (інформаційний веб-сайт громадського сектору Сполученого Королівства). URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-and-us-strengthen-security-cooperation-over-emerging-threats>
22. Анакіна Т. М. Особливості політики Східного партнерства у контексті європейської інтеграції України. //Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі. Х.: Оберіг, 2012. С. 48–61 URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/1501?locale=uk>
23. Білоножко С. В. Західний вектор зовнішньої політики країн Балтії: шлях від незалежності до євроінтеграції. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2015. Вип. 44(2). С. 130-135. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npifznu_2015_44\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npifznu_2015_44(2)_26)
24. Брензович К. С., Лапа І.В. Роль Великобританії у політичній та економічній інтеграції Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 10(1). С. 55-58. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_10\(1\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_10(1)_14)
25. Гаспарян А. Л. Вплив міграційних проблем на безпекову політику ФРН. Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 112. С. 326-329. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_112_79
26. Гладиш М. Л., Краєвська О. А. Балтійський вимір Європейської політики безпеки та оборони. Грані. 2015. № 4. С. 80-85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_4_16
27. Гнатюк М. М. Взаємозв'язок зовнішньополітичних компетенцій ЄС: горизонтальний та вертикальний рівні. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Політичні науки. 2016. № 1. С. 79-86. URL: : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2016_1_15
28. Голуб В. Реформа сфери безпеки та оборони ЄС // Переформатування європейської інтеграції: можливості і ризики для асоціації Україна-ЄС / В. Сіденко (керівник проекту) та ін. Київ: Заповіт, 2018. 214 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_pereformatuvannia_ievropeiskoi_intehratsii.pdf
29. Грубінко А. Конфліктогенний потенціал брекзиту: національний, регіональний і глобальний виміри. Україна дипломатична: Науковий щорічник. Київ: Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв, 2020. С. 802-821. URL: http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/diplomatic_ukraine_20.pdf
30. Грубінко А. Участь Великої Британії у європейській політичній інтеграції: між атлантизмом та європеїзмом. Європейські історичні студії. 2015. № 1. С. 6-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eis_2015_1_3
31. Грубінко А.В. Європейський Союз після Brexit: продовження історії Моногр. / А.В. Грубінко, А.Ю. Мартинов. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2021. 258 с. URL: <https://bit.ly/3qIInty>
32. Дирда А. Фінська політика нейтралітету: новий етап у зовнішній політиці чи еволюція. «фінляндизації // Міжнародні відносини. Серія: Політичні науки. 2017. № 14. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/3064/2752
33. Зовнішня політика у постбіполярному світі (Аналіз. Проблеми. Прогнози): Монографія / Наукова редакція д.і.н., проф. С.С. Трояна. К., 2014. 189 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r733.pdf>
34. Зуб С. Основні чинники внутрішньої та зовнішньої взаємодії країн Вишеградської групи. Геополітика України: історія і сучасність. 2018. Вип. 1. С. 217-235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gpuis_2018_1_17
35. Кияниця Л. Л. Зовнішня політика Туреччини в контексті «Арабської весни»: від ізольованої держави до претендента на регіональну гегемонію. Наукові записки НаУКМА. Політичні науки. 2014. Т. 160. С. 49-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAp_2014_160_11

36. Клус В. В. Пріоритети зовнішньої політики ФРН (2013–2021) // Соціально-політичні студії: наук. Альманах. 2021. Вип. 5. С. 65-69. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31703/1/65-69.pdf>
37. Коломієць О.В. Глобалізація сучасної зовнішньої політики Вишеградської групи // Сучасне суспільство. 2017, Випуск 2 (14). С. 88-102. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/politology/article/view/656/0>
38. Концепція зовнішньої політики України: експертні рекомендації // під загальною редакцією Є. Габер, С. Корсунського, Г. Шелест, 2020. 108 с. URL: http://www.fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/Koncepcija_zovnishnoji_politiki_Ukrajini_05.10_1.pdf
39. Кочубей Л. О. Сучасні особливості зовнішньої політики Франції в умовах модернізації. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2013. Вип. 1. С. 93-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2013_1_9
40. Лисак В. Ф., Юдіна А. А. Зовнішня політика Італійської Республіки в умовах сучасної міграційної кризи. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2017. Вип. 19. С. 201-210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_ip_2017_19_27
41. Максак Г. (виконавчий директор РЗП «Українська призма»). Еволюція багатостороннього інституційного виміру СхП (2009-2019). // Українська призма. ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта, 22/03/2021. URL: <http://prismua.org/eap-multilateral/>
42. Манаєнко І. М. Динамізм розвитку країн Бенілюксу в умовах європейських трансформацій. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 8(2). С. 9-12. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_8\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_8(2)_4)
43. Мітрофанова О. О. Особливості реалізації зовнішньої політики та координація позицій провідних держав ЄС. Європейські історичні студії. 2018. №11. С. 54-78. URL: <http://eustudies.history.knu.ua/uk/oksana-mitrofanova-osoblyvosti-realizatsiyi-zovnishnoyi-polityky-ta-koordynatsiya-pozytsij-providnyh-derzhav-yes/>
44. Нагорняк І. М. Ініціатива ЄС «Східне партнерство». Інституційні основи, завдання та перспективи змін. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2017. Вип. 2. С. 346-365. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2017_2_14
45. Палагнюк Ю. В. Процес інтеграції на європейському континенті: теоретичні та історичні аспекти. Демократичне врядування. 2013. Вип. 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2013_12_11
46. Поступ України у виконанні двадцяти досягнень Східного партнерства до 2020 року. Моніторинговий звіт Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства. Вересень 2019 – вересень 2020 року. Збірка / За заг. ред. Геннадія Максака ; Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. К.: 2020. 40 с. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/postup-ukraine_2020_site.pdf
47. Пугачова Д. В. Специфіка взаємодії країн Скандинавії у сфері зовнішньої політики: безпековий вимір. S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe: електронний науково-практичний журнал / редкол.: Д. В. Яковлев (голов. ред.), К. М. Вітман (заст. голов. ред.), Д. Ю. Дворніченко (відп. секр.) [та ін.] ; НУ «ОЮА». Одеса, 2017. Вип. 2. С. 89-93. URL: <https://bit.ly/3Fn6Ojq>
48. Толстов С. В., Дікарев О. І. Європейський союз як суб'єкт міжнародних відносин. Наукові праці МАУП. 2013. Вип. 3. С. 60-73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmaup_2013_3_10

49. Федорова К. О. Ф-33 Зовнішня політика Іспанії на початку XXI століття. [Текст]: моногр. / К. О. Федорова. Warszawa: «Diamond trading tour», 2014. 100 стр. URL: http://xn--e1aajfpeds8ay4h.com.ua/files/_pdf
50. Фоменко С. В. Спільна зовнішня і безпекова політика ЄС: від національних інтересів до спільних цінностей. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України. 2015. Вип. 1. С. 224-242. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprnadu_2015_1_19
51. Харлан Г. Східноєвропейська політика Федеративної Республіки Німеччина в контексті розширення Європейського Союзу (1990–1998рр.). Український історичний збірник. 2013. Вип. 16. С. 229-237. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uiz_2013_16_22
52. Худолій А. О. Зовнішня політика Туреччини на Близькому Сході. Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія: Політичні науки. 2017. № 2. С. 34-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdonnupn_2017_2_10
53. Шамраєва В. М. Політика безпеки та оборони ЄС: еволюція формування. Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія «Право». №29, 2020. С. 369-377. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/15636>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. European Union. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: https://european-union.europa.eu/index_en
2. Council of Europe (офіційний сайт). URL: <https://www.coe.int/ru/web/portal/home>
3. Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/>
4. Інститут історії України URL: <http://history.org.ua/uk>
5. Інститут Євро-Атлантичного Співробітництва (ІЄАС). URL: <http://www.ieac.org.ua/>
6. Міністерство закордонних справ України: офіційний сайт. URL: <https://mfa.gov.ua/>
7. Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин URL: <http://sshdir.org.ua/>
8. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
9. Національний інститут стратегічних досліджень URL: <https://niss.gov.ua/>
10. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
11. Східне партнерство //Представництво України при Європейському Союзі: офіційна сторінка. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/spivpracya-ukrayina-yes-u-sferi-zovnishnoyi-politiki-i-bezpeki/shidne-partnerstvo>
12. Східне партнерство //Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Офіційний сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/shidne-partnerstvo>